

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsut-
bildning vid Carl Wahren gymnasium i Norrtälje
kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Carl Wahren gymnasium

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser (försöksverksamheten med intagning 2008-10) ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför sin kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Carl Wahren Gymnasium ingår i detta projekt. Skolan besöktes den 2 och 3 oktober 2012. Ansvariga inspektörer har varit Peter Holmberg och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Carl Wahren gymnasium

Carl Wahren gymnasium är en fristående gymnasieskola som började sin verksamhet läsåret 2010/11. Skolan ligger i Hallstaviks tätort i Norrtälje kommun och har tidigare varit en kommunal skola som bedrivit yrkesinriktad gymnasieutbildning under namnet Häverögymnasiet. Häverögymnasiet startades på 60-talet, då ett nära samarbete med ortens dominerande företag Holmen Paper AB påbörjades. Utbildningen hade redan då lärlingsliknande former. Idag har skolan specialiserat sig på arbetsplatsförlagt lärande (APL), vilket innebär att skolan erbjuder lärlingsutbildning på samtliga av skolans yrkesprogram. Skolan har totalt tolv gymnasieprogram varav tio är yrkesprogram och två högskoleförberedande. Idag har skolan 172 elever varav 80 är gymnasiala lärlingar inom följande program; barn- och fritid, fordon- och transport, hantverk, hotell- och turism, industriteknik, naturbruk, restaurang- och livsmedel, VVS- och fastighet, vård- och omsorg. Skolan har i sin tidigare verksamhetsform varit med i lärlingsförsöket för gymnasial lärlingsutbildning sedan 2008., Roslagen Education AB, som är huvudman för Carl Wahren gymnasium har även utbildningslokaler i Norrtälje tätort. Roslagen Education AB har ansökt om godkännande som huvudman för Roslagens högskola, RHS, som försattes i konkurs i november 2011. Vid ett godkännande som huvudman kommer enheten i Norrtälje tätort att rymma högskoleförberedande program.

Ledningsorganisationen består av en rektor, tillika vd och skolans ägare genom bolaget Roslagen Education AB, samt en biträdande rektor på halvtid. Rektor var sjukskriven vid inspektörernas besök, så kontakterna har skett med biträdande rektor, som även har undervisning i gymnasiegemensamma ämnen på resterande tid. I övrigt finns två arbetslagsledare.

Underlaget för granskningen består av dokument från Carl Wahren gymnasium samt av information som samlades in vid intervjuer den 2 och 3 oktober 2012.

Vid besöket intervjuades först biträdande rektor. En del av tiden tillsammans med en av de båda arbetslagsledarna, därefter intervjuades yrkeslärarna (3 st) och eleverna (3 st) i två separata grupper. Två arbetsplatser, Mekonomen Bilverkstad i Rimbo samt Din Bil i Täby besöktes, där handledare och elev intervjuades. Besöket avslutades med en återföring av inspektörernas iakttagelser till biträdande rektor.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten samt hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?
2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 17 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevers situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl arbetsplatsförlagt lärande (APL) som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av intervjuer och dokumentstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-november 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt

fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, främst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- **Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?**

Den tidigare skolan, Häverögymnasiet, vars traditioner Carl Wahren gymnasium till viss del förvaltar vidare, hade sen lång tid tillbaka lärlingsliknande utbildning med mycket arbetsplatsförlagt lärande som en viktig del av sitt pedagogiska koncept. Det finns enligt biträdande rektor en tydlig medvetenhet om utbildningsformens särskilda behov. Detta gäller t ex i fråga om att yrkeslärarna på Carl Wahren inte undervisar hela veckor utan det finns även tid avsatt för besök på arbetsplatserna.

- När det gäller planeringen av de skolförlagda respektive arbetsplatsförlagda delarna av utbildningen ser det olika ut mellan programmen. Branscherna har olika krav, särskilt el- och byggprogrammen, som kräver att eleverna ska vara inne på skolan och lära sig grunderna under det första året. Skolan har även aktivt marknadsfört lärlingsutbildningen och visar upp arbetsplatser där tidigare elever nu fått jobb. Biträdande rektor framhåller att skolan hittills haft många intresserade av lärlingsplatserna och har inte märkt någon nedgång i intresset för yrkesutbildning.

Från de intervjuade elevernas sida har valet av lärlingsinriktning ofta varit mycket medvetet, när de väl fått reda på att ett sådant upplägg av utbildningen fanns. Eleverna anser att när de lär sig yrket praktiskt i en verklighetsbaserad situation tillkommer många extra värden som är svåra att skapa i en skolmiljö. Skolan arbetar mycket medvetet med elever som är "skoltrötta" och utnyttjar yrkesintroduktion och PRIV samt möjligheten av att tidigt få gå ut på arbetsplatser. Detta är resurskrävande och personalen efterlyser en samordnare speciellt för yrkesintroduktion.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium har en organisation och resurser som skapar goda förutsättningar för att bedriva lärlingsutbildning.

- **Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?**

Lärlingsutbildningen är svårare att planera och det krävs mycket större flexibilitet än vid skolförlagd verksamhet enligt biträdande rektor som också menar att lärarna skulle behöva mer stöd när det gäller att anskaffa platser. Lärarna har knutit upp flera företag till sig och känner till vad de olika företagen kan utföra för kurser/delar av kurser. Skolan måste se till att företagen kan ge tillräcklig bredd i genomförandet, vilket kan vara svårt på en mindre ort. De flesta elever måste därför byta arbetsplats ett par gånger.

Enligt skolledningen fungerar examensmål och ämnesplaner som utgångspunkt vid planeringen av utbildningen även på arbetsplatserna. Yrkeslärarna framhåller att styrdokumentet måste "översättas" för att kunna kommuniceras med arbetsplatserna. Att komma ut med Skolverkets kursplaner till arbetsplatserna fungerar inte utan yrkeslärarna måste överföra examensmål, kursmål och betygskriterier till praktiska moment och bedömningsmatriser för handledarna. De olika yrkeslärarna har tagit fram flera olika underlag och bedömningsmatriser, vilket enligt respektive lärare fungerat bra. Biträdande rektor menar att det borde gå att ta fram mer generella och enhetliga dokument/matriser som något anpassade kan användas till alla program. Skolan använder en elektronisk elevplattform, School Soft, för sin elevadministration och närvarokontroll, där kan också andra dokument samlas.

Handledarna uppger att det inom närområdet finns upparbetade kanaler mellan skolan och företagen samt en vana hos företagen att ta emot lärlingar och APL-elever. Företagen har tidigare haft APU elever, men känner att det är mer motiverande att ta emot lärlingar som vill komma ut i arbetslivet.

Infärgning förekommer mer på vissa program och eleverna får med sig uppgifter från skolan som ska genomföras på sin arbetsplats under APL-tiden.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium har en ändamålsenlig planering av lärlingsutbildningen.

- **Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?**

Biträdande rektor tycker att skolan har goda förutsättningar att ha en skolförlagd inledning på utbildningen, både när det gäller lokaler, utrustning och kompetens. Branscherna ser också positivt på den skolförlagda inledningen. För vissa är det också ett krav. Skolan har enligt biträdande rektor satsat på ändamålsenliga lokaler och har en ny bygghall och nyrenoverad verkstad för fordonsprogrammet.

Eleverna på vård- och omsorgsprogrammet åk 1 läser vårdkurser två dagar per vecka under höstterminen 2012. Resterande tid är de på sin arbetsplats eller läser gymnasiegemensamma ämnen. Eleverna är positiva till tiden på skolan och menar att den fungerar bra.

Såväl yrkesläraren som handledaren inom fordonsprogrammet menar att det är stor skillnad på den utrustning och de möjligheter man har i skolan och på det som måste finnas ute på arbetsplatsen. Utvecklingen går snabbt och utrustningen blir snabbt gammal och skolan kan inte följa med i utvecklingen.

Yrkesläraren tar därför in extern kompetens för att genomföra kurser inom områden där teknikutvecklingen är intensiv. Samma kurser används också inom företagen. En sådan extern utbildning i bilelektronik pågick under inspektörernas besök på Carl Wahren gymnasium. Viktigast är dock enligt yrkesläraren att eleven är motiverad och intresserad av yrket.

Normal arbetstid för fordonselever är mellan kl. 7 och 16 samt för vård- och omsorgseleverna mellan kl 7 och 15, ibland arbetar de mellan kl. 13 och 18 eller 19. Arbetstiderna kan dock justeras om någon elev har lång färdväg. De måste kunna var flexibla beroende på busstider.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium kan genomföra utbildningens skolförlagda inslag genom tillgång till lärare, lokaler och utrustning. Yrkeslärarna saknar dock i många fall formell lärarbehörighet.

- *Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?*

Det finns platser och utbildningskontrakt för samtliga lärlingar enligt biträdande rektor och yrkeslärare. En del elever kan dock vara i behov av mer tid inne på skolan innan de går ut som lärling.

Skolinspektionen konstaterar att alla elever har tillgång till lärlingsplatser.

- *Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?*

En programansvarig yrkeslärare har inom varje program ansvar för företagskontakter inklusive anskaffning av platser samt marknadsföring. Lärarna bygger upp sin bank av APL-platser helt själva. I vissa branscher, t ex. frisör, uppger lärarna att det är svår konkurrens med de kommunala skolorna om platserna. Yrkeslärarna har tid avsatt för besök i sin tjänst för detta. Skolan har även en särskild person som arbetar med marknadsföring inklusive generella kontakter med företag och branschorganisationer. En del branscher är svåra att samarbeta med kring lärlingsutbildning, annars har det varit lätt att få företag att ställa upp. Det händer att en del eleverna hittar egna platser, ibland redan i åk 9. Då är det viktigt att lärarna garanterar platsen så att den uppfyller skolans krav. En del elever gör en provpraktik redan under åk 9. Rektorn fattar formellt beslut om utbildningsplatsen i samband med underskriften av utbildningskontraktet.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium har rutiner och resurser för att ta fram lärlingsplatser i arbetslivet.

- *Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?*

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Utbildningskontraktet är ett viktigt dokument för planeringen av elevens utbildning samt för kommunikationen mellan de olika parterna i fråga om åtaganden. De redovisade utbildningskontrakten från Carl Wahren gymnasium visade inga formella brister. Utbildningskontrakten uppfyller kraven på att det ska finnas angivet vilka kurser som ska genomföras på arbetsplatsen och i vilken omfattning, samt innehåller uppgifter om ansvariga lärare och handledare, liksom elevens underskrift

Skolinspektionen bedömer att skolans utbildningskontrakt uppfyller de krav som skollagen ställer.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- *Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet*

Genom skolans tradition med arbetsplatsförlagt lärande har lärarna ofta haft långvarig kontakt med de medverkande företagen och känner dess handledare väl. Mycket arbete har gått åt till implementering av de nya kurserna inom Gy-11 säger biträdande rektor. Yrkeslärarnas regelbundna besök skapar närhet till APL liksom elevernas tid med sin mentor, yrkesläraren.

Yrkeslärarna har också tagit fram bedömningsmatriser som tjänar som vägledning för handledarna på arbetsplatsen, både när det gäller olika utbildningsmoment och bedömningen av dessa. Arbetslaget har tagit fram riktlinjer för detta gemensamt. Skolan diskuterar med eleverna innan de går ut att de alltid kan ta upp problemen i skolan.

Eleverna är genomgående mycket nöjda med sina arbetsplatser och sina handledare, på båda de granskade programmen (byggprogrammet har inga lärlingar). En bra handledare ska enligt vård- och omsorgseleverna trivas med sitt jobb

och vara öppen och positiv mot brukare och de som arbetar där och inte ta för givet att man som elev redan kan och behärskar alla rutiner. Inom vård- och omsorg är kontakterna med skolan och yrkesläraren hela tiden mycket närvarande. Lärlingseleverna i åk 2 genomför nu t ex en helt skolförlagd hösttermin. Under övrig tid följer de sina handledares arbete på arbetsplatsen. Det är viktigt med tid att få lära sig saker och inte bara jobba, säger eleverna. Handledaren har planerat i förväg vad som ska göras.

För fordonseleverna är arbetsplatsen ett viktigt nav och det är viktigt med ordning och reda på arbetsplatsen framhåller de. Den dagliga planeringen styrs på verkstaden av de arbeten som företaget får in från sina kunder, vilket skapar en verklighetsnära situation. Handledaren på fordon framhåller de mindre, icke-märkesbundna verkstädernas betydelse ur inläringssynvinkel. På sådana arbetsplatser kommer alla typer av fordon in och uppgifterna blir därigenom mer skiftande för eleverna än på en specialiserad märkesverkstad, där man blir specialist inom ett begränsat område. Där finns, precis som vid de stora verkstäderna tillgång till datorstöd där manualer och anvisningar finns inlagda för service och reparationer på alla typer av fordon. "Vi försöker bland våra inbokade jobb välja ut sådana som ger variation för eleven" framhåller handledaren och verkstadsägaren instämmer. Ibland är jobben dock mer säsongsbundna, som däckbyten nu under senhösten, men det gäller ju även för övrig personal. Inspektörerna såg även vid vårt besök på den stora märkesverkstaden att en duktig elev hade tillgång till en egen lyft att arbeta vid och på egen hand fick genomföra service på kundbilarna.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium säkerställer arbetsplatsernas kvalitet både genom planering inför starten och under pågående utbildning genom täta besök.

- *Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?*

Någon uttalad policy finns inte för antalet besök eller kontakter i övrigt, men biträdande rektor uppger att yrkeslärarna besöker arbetsplatsen varje till var tredje vecka, beroende på hu behoven ser ut. Det är alltid yrkesläraren som besöker arbetsplatsen och det är aldrig mer än en månad mellan besöken. Vid trepartssamtal sker en avstämning av elevens kunskaper utifrån styrdokumentet. På mentorstid träffar dessutom eleverna alltid sin yrkeslärare som också under visar eleverna.

Skolan har sedan tidigare ett arbetslag för karaktärsämneslärare och ett för kärnämneslärarna. Sedan en tid tillbaka samlas all personal förutom rektor och

biträdande rektor var 14:e dag. Vid dessa träffar arbetar lärarna bl a med; att ta fram en gemensam policy ut mot arbetsplatser, om hur skolan ska presentera kursplanerna och hur lärarna ska göra sina bedömningar. Dessutom har lärarna arbetat fram ett gemensamt utbildningskontrakt och diskuterar hur lärarna ska kunna jobba mer likvärdigt.

Enligt yrkeslärarna bör besöksfrekvensen vara behovsanpassad. "Vi har bra koll på eleverna" säger de. Lärarna anser att de har goda förutsättningar att hantera lärlingsutbildningen. Handledarna är också nöjda med besöksfrekvensen och en framhåller att det inte får bli för täta besök om verksamheten bedöms fungera bra. Genom att skriva loggbok hålls kontinuerlig kontakt direkt med yrkesläraren.

Skolinspektionen bedömer att lärarna regelbundet besöker arbetsplatserna och att besöken av elever och handledare upplevs som väl strukturerade.

- ***Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?***

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Respektive program har sina handledarutbildningar. Inom vård- och omsorgsprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet har det varit lätt att få handledare att komma till utbildning. De har också återkommande handledarträffar. Det är svårare att övertyga handledarna inom fordon, bygg m fl. Där det är svårt att få till en handledarutbildning genomför läraren delar av handledarutbildningen successivt ute på arbetsplatsen. Här överväger skolan att ha en allmän del av handledarutbildningen som kan genomföras på plats.

Carl Wahren gymnasium har tagit fram en lärlingsmapp med all praktiska information till handledaren. Här ingår utvärderingar, närvarokort, en elevmapp med allt aktuellt som gäller för eleven, som vilka kurser som ligger på arbets-

plats samt bedömningsmatris. Det är dock svårt att få handledaren att förstå att eleverna går en viss kurs, de vill gärna se till hela utbildningen.

På fordonsprogrammet har man lyckats få sina arbetsplatser att komma till handledarutbildning och de försöker skapa "goodwill" genom att anordna tex luncher där hotell- o restaurangprogrammet är inblandade. Den är yrkesläraren som ansvarar för handledarutbildningen. Handledarträffar sker regelbundet, en gång/termin. Inom fordon utser verkstadschefen handledare. Via yrkeslärares besök ser man hur det fungerar.

Skolinspektionen bedömer att skolan genom handledarutbildning och besök av lärare på arbetsplatsen säkerställer handledarnas kompetens och lämplighet.

- *Hur fungerar programråden?*

Rektor deltar i det gemensamma regionala programrådet för vård- och omsorgsprogrammet. I frågor om praktikplatser har skolan kontakt med Tio-Hundra, som är ett samarbetsprojekt inom hälsa, sjukvård och omsorg mellan Norrtälje kommun och Stockholms läns landsting. Projektet har en gemensam nämnd med politiker från kommun och landsting samt en förvaltning och verksamheten ingår i Norrtälje kommuns organisation.

Programråd för bygg- och VVS- programmen finns på skolan. De båda rektorerna delar upp sig och är med på olika programråd där även yrkeslärare, företag och elever deltar. Programråden hålls minst en gång per termin. Skolan har goda erfarenheter från byggs programråd där skolan får mycket arbetsmarknadsinformation.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren Gymnasium uppfyller kraven på kontakt med arbetslivet.

C. Elevens situation

- *Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats och säkerställer skolan att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?*

Yrkeslärarna gör en genomgång av det aktuella yrkesområdet och ger en kurs i arbetsmiljö och säkerhet innan eleverna går ut på arbetsplatsen. Skolan har sedan länge ett samarbete med Holmen Paper AB om detta. Värdegrundsfrågor tas fortlöpande upp under mentorstid och i samhällskunskapen. Enligt yrkeslärarna diskuteras sådant när eleverna kommer in till skolan och de betonar att eleverna alltid kan ta upp uppkomna problemen från sina arbetsplatser. Carl Wahren Gymnasium har en likabehandlingsplan och en plan mot kränkande behandling. Planerna innehåller dock inget om de särskilda förhållanden som rör den arbetsplatsförlagda utbildningen eller hur planen ska tillämpas även vid denna.

Arbetsplatserna är överlag nöjda med skolans förberedelser. Eleverna mognar enligt handledarna mycket snabbt under sin APL-tid och de tycker att eleverna har en bra grund när de kommer ut på APL.

- *Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?*

Skolan har en del elever med svag motivation och dessa elever har åtgärdsprogram för både yrkesämnen och gymnasiegemensamma ämnena. SYV hjälper till att hitta möjliga vägar, bl a för en del elever som inte klarar att vara ute på arbetsplats men skulle behöva det, speciellt yrkesintroduktionselever. Skolan har det senaste året fler elever som är behöriga och som söker lärlingsutbildning än tidigare. Dessa elever upplevs som mognare och kan passa tider och klarar av att vara på arbetsplatser.

Alla elever har fått arbetsplats, med undantag för någon elev som inte är riktigt mogen att gå ut än, liksom en elev i åk 3 som befinner sig i glappet mellan två arbetsplatser.

- *Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?*

Rektor uppger att skolan arbetar en hel del med individuella lösningar för enskilda elever, varav en del går yrkesintroduktion eller har gått IV. Varje elev har en individuell studieplan. Lärarna står även här för uppföljningen på arbetsplatserna genom regelbundna besök

- Skolinspektionen bedömer att eleverna får en bra grund och förberedelse under den skolförlagda delen inför den arbetsplatsförlagda tiden.
- Skolinspektionen bedömer att skolan behöver förtydliga sina planer avseende arbetet mot kränkande behandling så att det framgår att de även omfattar elevernas arbetsplatsförlagda lärande.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- *Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?*

Bedömning av eleverna på arbetsplats är enligt biträdande rektor en viktig fråga, som man arbetar mycket med. Lärarna kommer handledaren och eleverna nära genom sina många besök och genom att utbildningen varvar praktiken med teori och praktiskt arbete inne på skolan. Yrkeslärare och handledare kan uppleva att de nya kurserna ställer större krav, men lärarna jobbar med att göra arbetsplatsanpassningar så att bedömningsmatriserna blir lättare att följa. Det är viktigt med dokumentation, men den får inte blir en extra pålaga för handledarna. Även om skolan inte har någon uttalad policy när det gäller antalet besök på arbetsplatser sker det täta, kontinuerliga besök som ska vara behovsstyrda. Yrkeslärarna gör bedömningar av elevernas yrkeskunskaper tillsammans med handledaren. Vid trepartssamtalen görs bedömningen och dokumenteras av yrkesläraren både i dator och i pappersformat.

Lärarna använder sig av Skolverkets nya bedömningsmatriser. När man har enats i bedömningen/skattningen är det viktigt att alla tre skriver på, ofta är vi väl överens. Med handledaren diskuteras målbetyg och läraren upplever att det är svårare med det nya betygssystemet.

Betyg ska sättas när kursen är slut. Betygen sätts lite olika, beroende på bransch och kurs samt på hur man lyckas passa in kursmomenten till arbetsplatsens möjlighet att genomföra dem. Ibland krävs justeringar för att anpassa till arbetsplatser. Skolan har blivit bättre att fokusera på att kommunicera bedömning

och betyg med eleverna. En del lärare går igenom detta med eleverna, men inte alla.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver fortsätta att utveckla sina rutiner kring bedömning, betygssättning samt återföring av elevens arbetsplatsförlagda lärande.

- *Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?*

Enligt skollagen 2 kap. 13 § ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap. 18 § får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap. 18 § endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Många av skolans yrkeslärare har inte lärarutbildning. Endast tre av åtta har enligt skolans förteckning sådan, även om många har långvarig och dokumenterad kompetens av yrkesområdet. Två av lärarna är under pågående utbildning. Biträdande rektor uppger att man från skolans sida har krav på att de går lärarutbildning när vi söker nya lärare

- Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium bör försäkra sig om att samtliga yrkesprogram har tillgång till yrkeslärare med den utbildning som krävs för uppdraget. Skolan bör sträva efter att anställa behöriga yrkeslärare och detta bör vara ett krav när skolan annonserar efter lärare.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- *Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?*

Biträdande rektor lägger ut scheman och har överblick över yrkeslärares fördelning av tiden på arbetsplatsen. Vissa branscher, som bygg- och elprogrammen, ställer krav på viss tid inne på skolan innan eleverna får komma ut på arbetsplats. Skolan har som mål att de gymnasiegemensamma ämnena ska vara genomförda under de första två åren av elevernas utbildningstid. Flera elever har utökat program då de väljer att läsa högskoleförberedande kurser.

Skolan har enligt biträdande rektor ingen direkt uppföljning av vart eleverna tar vägen efter utbildningen, däremot har de enskilda yrkeslärarna god kännedom om vilka elever som fått jobb. De uppger att cirka 60 procent har fått fast jobb efter avslutad utbildning. Enligt biträdande rektor har man på skolan diskuterat behovet av att utveckla rutiner för ett eget systematiskt kvalitetsarbete eftersom skolan nu är en friskola och inte ingår i någon kommunal kvalitetsredovisning.

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete genom att utvärdera och analysera den arbetsplatsförlagda utbildningen för att ta till vara erfarenheterna och utveckla verksamheten.

Sammanfattning:

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**

Carl Wahren gymnasium har en ändamålsenlig planering och organisation av sin lärlingsverksamhet. Det finns ett engagemang och ett nära samarbete mellan skolan och det lokala arbetslivet, som är en av skolans stora tillgångar. Skolans tidigare tradition av arbetsplatsförlagt lärande ger den nystartade fristående skolan en gynnsam start, som det gäller att vårda och samtidigt utveckla.

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Carl Wahren gymnasium genomförs i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i nära kontakt med arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs.

2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium arbetar för att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda delarna i utbildningen ska utgöra en helhet så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs. Skolinspektionen bedömer att skolan har arbetsformer och riktlinjer som kan vidareutvecklas ytterligare för att höja kvaliteten i lärlingsutbildningen. Skolinspektionen har vid Carl Wahren gymnasium mött engagerade elever, handledare och lärare som beskriver en för eleverna bra verksamhet men med vissa utvecklingsbehov.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet på Carl Wahren gymnasium i första hand bör genomföras inom följande områden:

- Skolan behöver förtydliga sina planer avseende arbetet mot kränkande behandling så att det blir tydligt att de även omfattar elevernas arbetsplatsförlagda lärande.
 - Skolinspektionen bedömer att skolan behöver fortsätta utveckla sina rutiner kring bedömning, betygssättning samt återföring av elevens arbetsplatsförlagda lärande.
 - Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium bör försäkra sig om att samtliga yrkesprogram har tillgång till yrkeslärare med den utbildning som krävs för uppdraget. Skolan bör sträva efter att anställa behöriga yrkeslärare och detta bör vara ett krav när skolan annonserar efter lärare.
 - Skolinspektionen bedömer att Carl Wahren gymnasium behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete genom att utvärdera och analysera den arbetsplatsförlagda utbildningen för att ta till vara erfarenheterna och utveckla verksamheten.
-